

Сухоребра Тетяна Іванівна,
доктор юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри права
Вінницького торговельно-економічного інституту
Державного торговельно-економічного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2918-4574>

Пипяк Микола Іванович,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри права
Вінницького торговельно-економічного інституту
Державного торговельно-економічного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9133-6762>

ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНИХ КЛІНІК В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

У статті здійснено комплексне дослідження цифрових інструментів як ключового чинника трансформації та підвищення ефективності діяльності юридичних клінік у сучасних умовах. Актуальність теми зумовлена необхідністю адаптації клінічної юридичної освіти до викликів воєнного стану, дистанційного формату навчання та загальнодержавної стратегії цифровізації правової сфери. Автор аналізує інформаційні технології не лише як технічні засоби, а як фундаментальну основу для забезпечення життєстійкості інституту юридичних клінік та розширення доступу громадян до правосуддя.

У межах дослідження особливу увагу приділено аналізу передового досвіду країн Європейського Союзу, зокрема Німеччини та Польщі. На прикладі цих країн показано, як впровадження внутрішніх баз даних, систем подвійного контролю (супервізії) та спеціалізованого програмного забезпечення для перевірки унікальності текстів дає змогу мінімізувати ризики порушення професійної етики та академічної доброчесності. Доведено, що цифрова прозорість менеджменту справ сприяє відповідальному ставленню здобувачів вищої освіти до виконання своїх обов'язків та гарантує високий рівень захисту персональних даних клієнтів.

Окремо висвітлено потенціал цифрових рішень у волонтерській та правопросвітницькій діяльності (Street-law). Обґрунтовано, що перехід до мультимедійних форматів подання правової інформації – створення інфографік, відеоінструкцій та використання інтерактивних платформ – дає змогу юридичним клінікам виходити за межі локального консультування та взаємодіяти з аудиторією у глобальному масштабі. Зроблено висновок, що системна інтеграція цифрових інструментів у щоденну практику юридичних клінік є невід'ємною умовою підготовки конкурентоспроможних правників та зміцнення правової спроможності територіальних громад у цифровому суспільстві.

Ключові слова: юридична клініка, цифровізація, цифрові інструменти, ефективність діяльності, академічна доброчесність, здобувачі вищої освіти, безоплатна правнича допомога, інформаційні технології.

Постановка проблеми. Цифрова трансформація правової системи України зумовлює оновлення підходів до організації діяльності юридичних клінік, що

стає особливо актуальним у контексті сучасних безпекових викликів та необхідності забезпечення безперервного доступу до правосуддя. Сутність досліджуваної проблеми полягає у пошуку оптимального балансу між класичними методами клінічної освіти та впровадженням новітніх засобів електронної взаємодії, які дають змогу підтримувати високу якість надання правничої допомоги за будь-яких умов.

Це завдання має безпосередній зв'язок із науковим обґрунтуванням правових засад дистанційного консультування, а також із практичною потребою в автоматизації внутрішніх управлінських процесів та обліку справ у межах діяльності закладів вищої освіти. Використання програмного інструментарію не лише сприяє оптимізації робочого часу здобувачів вищої освіти, а й виступає важливим чинником розширення можливостей для мешканців віддалених територій отримати фахову правову підтримку.

Отже, інтеграція цифрових рішень у роботу юридичних клінік є важливим складником загальнодержавної стратегії цифровізації та сприяє зміцненню ролі юридичних клінік як осередків формування професійних компетентностей майбутніх правників у сучасному інформаційному суспільстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання модернізації клінічної освіти досліджували О. П. Письменна, яка вивчала роль інформаційних технологій у правопросвітницькій діяльності, та К. О. Калаченкова, яка зосередила увагу на загальних процесах цифровізації юридичної підготовки. Важливий аспект етики та дотримання академічної доброчесності в роботі юридичних клінік на основі досвіду Європейського Союзу висвітлено у працях А. О. Полякова.

Попри наявні напрацювання, невирішеною залишається проблема комплексного поєднання зовнішньої цифрової комунікації з внутрішньою автоматизацією менеджменту справ. Більшість досліджень мають загальнотеоретичний характер, тоді як практичні аспекти впливу програмних інструментів на оперативність роботи консультантів вивчені недостатньо. Саме розробці прикладних рекомендацій щодо впровадження конкретних засобів для підвищення ефективності щоденної діяльності юридичних клінік присвячена ця стаття.

Метою статті є комплексне дослідження ролі цифрових інструментів у забезпеченні життєдіяльності юридичних клінік та розробка практичних рекомендацій щодо їх впровадження для підвищення якості надання безоплатної правничої допомоги.

Для досягнення поставленої мети передбачається розв'язання таких завдань: проаналізувати сучасний стан використання інформаційних технологій у клінічній освіті, визначити найбільш ефективні засоби для автоматизації внутрішніх процесів та обґрунтувати переваги переходу на цифрові формати взаємодії із отримувачами правових послуг.

Окрему увагу приділено висвітленню можливостей програмного забезпечення для зміцнення правопросвітницької функції юридичних клінік та вдосконалення професійних навичок здобувачів вищої освіти в умовах цифровізації правового середовища.

Виклад основного матеріалу. Дослідження сучасного стану функціонування юридичних клінік дає змогу констатувати, що їх ефективність сьогодні на пряму залежить від глибини інтеграції цифрових рішень у щоденну практику. Процеси цифровізації правової сфери не лише змінюють формат взаємодії між державою та громадянином, а й висувають нові вимоги до підготовки майбутніх правників. У цьому контексті важливо розглянути, як інформаційні технології трансформують внутрішні процеси в юридичних клініках, забезпечуючи під час цього дотримання високих етичних стандартів та розширюючи можливості для правопросвітницької діяльності.

Розвиток диджиталізації не стоїть на місці і все глибше проникає в усі сфери суспільного життя, необхідним складником якого є інформація як основна категорія у відносинах суспільства з державою, людини з державою, людей між собою, що досягається за допомогою інформаційних технологій [1, с. 30]. Технологічні інновації, зокрема зміни у способах надання правових послуг, зростання віртуальної юридичної практики й широкий спектр інформації та послуг в інтернеті відкривають багато різних можливостей для покращення доступу до правосуддя та захисту своїх прав [2, с. 25–26].

Діяльність юридичної клініки фокусується на набутті практичних навичок щодо проведення інтерв'ювання клієнта, встановлення фактів справи, вміння здійснювати аналіз нормативно-правової бази, складати процесуальні документи і вести документацію, набутті навичок у спілкуванні з державними органами, а також у володінні юридичною етикою. До того ж розвивається здатність до критичного мислення, комунікабельність, високі моральні та вольові якості [3, с. 39–40; 2, с. 27].

Юридичні клініки, як важливий елемент системи правової освіти, мають велику затребуваність у Європейському Союзі, надають студентам можливість отримувати практичний досвід, працюючи над справами реальних клієнтів під керівництвом професорів або практикуючих юристів. Однак такий формат навчання стикається з особливими викликами з погляду дотримання академічної доброчесності [4, с. 281].

Серед проблем у сфері дотримання академічної доброчесності у розрізі роботи юридичних клінік виникає декілька напрямів:

1) плагіат та недостача оригінальності (хоч і практико-орієнтований характер навчання в юридичних клініках сприяє мінімізації плагіату, однак деякі студенти використовують чужі матеріали без відповідного посилання, особливо

коли працюють над документами, що мають аналогічну структуру до існуючих прецедентів);

2) конфлікт інтересів (випадки, коли студенти або їхні родина / знайомі мають зв'язки з клієнтами або протисторонями у справах, можуть створювати конфлікт інтересів, що ставить під загрозу незалежність та об'єктивність роботи);

3) неправильне документування (деякі студенти можуть намагатися приховувати свої помилки або недостатні знання, не вносячи повних записів про проведеної роботу або ігноруючи регламентовані процедури);

4) етика відносин з клієнтами (порушення принципів конфіденційності, непрофесійне поводження з клієнтами або неетична комунікація з колегами і керівниками юридичної клініки) [5, с. 122; 4, с. 281].

Варто зауважити, що вирішення зазначених проблем у сучасних умовах неможливе без залучення спеціалізованих цифрових рішень. Автоматизація обліку справ дає змогу уникнути конфлікту інтересів через автоматичну перевірку даних клієнтів, а використання хмарних середовищ для спільної роботи забезпечує керівникам клінік можливість у реальному часі відстежувати дотримання етичних стандартів та повноту документування роботи здобувачами вищої освіти.

В окремих країнах Європейського Союзу юридичні клініки використовують різні інструменти дотримання академічної доброчесності. У Німеччині для мінімізації випадків порушення академічної доброчесності під час роботи юридичних клінік широко використовується супервізія через механізм «подвійного контролю», коли робота кожного студента перевіряється як викладачем, так і практикуючим юристом. Помилки, виявлені під час супервізії, обговорюються як навчальні моменти, а не як дисциплінарні порушення, що сприяє культурі безпечного навчання [4, с. 282].

Коли німецькі юридичні клініки працюють із персональними даними клієнтів, то суворо дотримуються Європейського регламенту GDPR. Студенти підписують угоди про нерозголошення інформації. Для недопущення конфлікту інтересів під час використання кейсів усі персональні дані клієнтів видаляються або замінюються на вигадані. Усі етапи роботи з клієнтом фіксуються у внутрішніх базах даних, що забезпечує прозорість і можливість перевірки. Клієнти мають право подавати скарги на якість послуг, що стимулює студентів до відповідального ставлення. Деякі німецькі університети забезпечують страхування помилок, зроблених студентами під час роботи в клініці, що підкреслює серйозність їх ролі [6, с. 160–161; 4, с. 282–283].

У Польщі робота студентів у юридичній клініці вимагає дотримання Кодексу професійної етики адвоката, зокрема конфіденційності, неупередженості та об'єктивності. Будь-які помилки у консультаціях розглядаються як навчальний досвід, але потребують негайного виправлення. Студенти зобов'язані точно

посилатися на законодавчі акти, судові рішення та наукові праці. Використання плагіату в аналітичних матеріалах або документах заборонено. Для перевірки унікальності текстів застосовуються інструменти на кшталт Plagiat.pl. Перед початком роботи в польській юридичній клініці студенти відвідують семінари, присвячені етичним дилемам, конфліктам інтересів і правилам спілкування з клієнтами (зокрема з вразливими групами) [7, с. 55–56; 4, с. 283].

Апробовані у країнах Європейського Союзу механізми цифрового контролю та перевірки унікальності матеріалів створюють надійне підґрунтя для розширення функціональних напрямів роботи вітчизняних юридичних клінік. Зокрема, автоматизація рутинних процесів вивільняє ресурс для активізації волонтерської та благодійної діяльності, яка в сучасних українських реаліях набуває особливого значення.

З моменту заснування юридичні клініки є активними надавачами безоплатної правової допомоги. Цей напрям діяльності клініки передбачає надання правових консультацій, аналіз та підготовку процесуальних документів, у чому часто потрібна допомога людям, які не мають професійної освіти. В аспекті волонтерської та благодійної діяльності надання правової допомоги клініками може відбуватися за такими напрямами:

- 1) консультування щодо правового статусу і соціальних гарантій волонтера;
- 2) допомога у реєстрації благодійної організації чи громадських об'єднань та включення її до Реєстру неприбуткових установ та організацій;
- 3) заповнення заяви та збору пакету документів про включення особи до Реєстру волонтерів;
- 4) укладення договору про провадження волонтерської діяльності, отримання довіреності чи контракту для здійснення публічних зборів пожертв;
- 5) надання податкових консультацій тощо [8, с. 75].

Окремим аспектом ефективності є перехід правопросвітницької діяльності у цифровий формат. Якщо раніше така робота обмежувалася очними лекціями, то сьогодні використання графічних редакторів, сервісів для створення відео та платформ для вебінарів дає змогу юридичним клінікам створювати якісний контент, що має значно більший рівень охоплення та взаємодії з аудиторією.

Street-law, або правопросвітницька діяльність, – також невід'ємна частина діяльності юридичних клінік. Вона передбачає проведення інтерактивних занять на правову тематику, розробку та поширення інформаційних графічних чи відеоматеріалів. В аспекті волонтерської та благодійної діяльності найбільш типовими формами роботи юридичних клінік можуть бути:

- 1) правопросвітницька робота серед благодійних та громадських організацій та ініціатив: проведення лекцій, форумів, стратегічних сесій для ініціативних громадян з метою покращити роботу вже наявної організації або створити нову.

Належну увагу юридичні клініки мають приділяти й аудиторії, яка навчається у школах і також активно долучається до волонтерства чи публічних зборів пожертв;

2) виготовлення і поширення інформаційних матеріалів (інфографіки, алгоритми, чек-листи, відео) із роз'ясненням правових аспектів волонтерства. Так, оскільки благодійність сьогодні об'єднала всю країну та тих, хто за кордоном, і може провадитись із будь-якої точки світу, актуальним є збільшення обсягу діяльності юридичних клінік у соціальних мережах та подання правової інформації у простому, зрозумілому та навіть інтерактивному вигляді [8, с. 75].

Окрім суто інституційного розвитку юридичних клінік, впровадження цифрових інструментів має безпосередній вплив на формування професійного профілю майбутнього правника. Робота з хмарними сервісами, базами даних та цифровими платформами під час навчання дає змогу здобувачам вищої освіти не лише опанувати правову доктрину, а й розвинути цифрову компетентність, яка сьогодні є базовою вимогою на ринку праці. Отже, цифровізація клінічної освіти виступає містком між академічним середовищем та реальною юридичною практикою, готуючи фахівців, здатних ефективно працювати в умовах електронного судочинства та цифрового врядування, що в підсумку підвищує конкурентоспроможність випускників закладів вищої освіти.

Проведений аналіз вітчизняного та закордонного досвіду свідчить, що цифровізація діяльності юридичних клінік є багатогранним процесом, що охоплює як внутрішні управлінські аспекти, так і зовнішню комунікацію. Впровадження інструментів автоматизації менеджменту справ, систем контролю якості та засобів дистанційної взаємодії дає змогу не лише подолати виклики, пов'язані з дотриманням етичних стандартів, а й суттєво розширити межі надання безоплатної правничої допомоги та правопросвіти. Отже, використання сучасного програмного інструментарію стає невід'ємною умовою забезпечення життєстійкості та продуктивності юридичних клінік у сучасному інформаційному просторі, що створює підґрунтя для формування системних висновків щодо подальших перспектив їх розвитку.

Висновки. Проведене дослідження дає змогу дійти висновку, що цифровізація діяльності юридичних клінік в умовах сьогодення є не просто технічним оновленням, а необхідною стратегічною умовою їх стабільної роботи. Впровадження цифрових інструментів дає змогу забезпечити безперервність надання правничої допомоги та високу якість практичної підготовки здобувачів вищої освіти, незалежно від зовнішніх безпекових чи логістичних чинників.

Узагальнення результатів аналізу свідчить, що використання спеціалізованого програмного забезпечення та хмарних сервісів створює надійний механізм контролю за дотриманням академічної доброчесності та професійної етики. Ав-

томатизація внутрішніх процесів, як-от облік звернень та перевірка документів на унікальність, мінімізує ризики помилок і забезпечує прозорість діяльності клініки. Водночас перехід правопросвітницького напрямку (Street-law) у цифровий формат через створення мультимедійного контенту значно підвищує рівень правової обізнаності громадян, роблячи юридичну інформацію доступною та зрозумілою.

Перспективи подальших розвідок у цьому науковому напрямі вбачаються у детальному вивченні можливостей інтеграції технологій штучного інтелекту в роботу юридичних клінік, зокрема для автоматизованого аналізу великих масивів судової практики. Також окремого дослідження потребують питання правового регулювання захисту персональних даних клієнтів під час використання іноземних цифрових платформ та розробка єдиних методичних рекомендацій щодо створення «віртуальних юридичних клінік» в Україні.

Список використаних джерел

1. Калаченкова К. О. Правові аспекти диджитал суспільства. *Право і суспільство*. 2023. № 2. Т. 1. С. 28–32. DOI: 10.32842/2078-3736/2023.2.1.5. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2023/2_2023/part_1/5.pdf
2. Калаченкова К. О. Діджиталізація та юридична клінічна освіта. *Правничий часопис Донецького національного університету імені Василя Стуса*. 2023. № 1, т. 2. С. 25–27.
3. Калаченкова К. О. Функціонування юридичної клініки як практичної складової юридичної освіти в умовах діджиталізації. *Виклики правничої професії в умовах воєнного стану: тези доповідей та наукових повідомлень учасників круглого столу присвяченого до Дня юриста (6 жовтня 2022 р.)* / уклад.: О. О. Коваленко, Т. Г. Головань, М. Д. Ждан; за ред. О. О. Коваленко. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2022. С. 39–40.
4. Поляков А. О. Дотримання академічної доброчесності в роботі юридичних клінік в Європейському Союзі. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «Право»*. 2025. Вип. 41. С. 281.
5. Alemanno A., Khadar L. Reinventing legal education: How clinical education is reforming the teaching and practice of law in Europe. Cambridge: Cambridge University Press, 2018. 348 p.
6. Franz H. Clinical Legal Education as an Instrument to Adress Access to Justice. *International Journal of Clinical Legal Education*. 2023. Vol. 30, № 3. P. 153–168. DOI: 10.19164/ijcle.v30i3.1279.
7. Klauze M. Kilka słów o klinikach prawa. *Filozofia Publiczna i Edukacja Demokratyczna*. 2013. Vol. 2(2). P. 50–74. DOI: 10.14746/FPED.2013.2.2.15.
8. Карачевська Г. Р., Ошовська М. А. Юридичні клініки як провайдери правової допомоги для волонтерів та благодійників які здійснюють публічні збори благодійних пожертв. *Правничий часопис Донецького національного університету імені Василя Стуса*. 2023. №1, т. 1. С. 75.

Tetiana Sukhoberbra, Mykola Pypiak. Digital tools as a factor in increasing the efficiency of legal clinics in modern conditions

The article provides a comprehensive study of digital tools as a key factor in the transformation and efficiency of legal clinics in modern conditions. The relevance of the topic is due to the need to adapt clinical legal education to the challenges of martial law, the remote learning format, and the national strategy for the digitalization of the legal sphere. The author analyzes information technologies not only as technical means but as a fundamental basis for ensuring the viability of the institute of legal clinics and expanding citizens' access to justice.

Within the scope of the study, special attention is paid to the analysis of the advanced experience of the European Union countries, in particular Germany and Poland. Using the example of these countries, it is shown how the implementation of internal databases, systems of double control (supervision), and specialized software for checking the uniqueness of texts allows for minimizing the risks of violation of professional ethics and academic integrity. It has been proven that the digital transparency of case management contributes to a responsible attitude of higher education seekers towards their duties and guarantees a high level of protection of clients' personal data.

The potential of digital solutions in volunteer and public legal education activities (Street-law) is separately highlighted. It is substantiated that the transition to multimedia formats for providing legal information – creating infographics, video instructions, and using interactive platforms – allows legal clinics to go beyond local counseling and interact with the audience on a global scale. It is concluded that the systemic integration of digital tools into the daily practice of legal clinics is an indispensable condition for training competitive lawyers and strengthening the legal capacity of territorial communities in a digital society.

Keywords: *legal clinic, digitalization, digital tools, efficiency of activity, academic integrity, higher education seekers, free legal aid, information technologies.*

*Дата першого надходження статті до видання: 17.04.2026 р.
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 30.04.2026 р.*

УДК 340

DOI 10.31558/2786-5835.2026.1.2.17

Хребтова Алєся Анатоліївна,

*кандидатка наук з державного управління, доцентка,
доцентка кафедри фундаментальних і галузевих юридичних наук
Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4322-2354>*

Белошанка Михайло Юрійович,

*здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Спеціальності 081 Право
факультету права, гуманітарних і соціальних наук
Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського
ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-7714-3964>*

БАГАТОВИМІРНА РОЛЬ ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІКИ УНІВЕРСИТЕТУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ЇЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті досліджено багатовимірну роль юридичної клініки університету у забезпеченні належної організації та ефективності її діяльності в умовах сучасних трансформацій правової системи та юридичної освіти. Обґрунтовано, що юридична клініка виступає не лише освітнім структурним підрозділом закладу вищої освіти, а й самостійним інституційним механізмом реалізації навчальної, соціальної, правозахисної, просвітницької та інноваційної функцій. Особливу увагу приділено аналізу нормативно-правових засад діяльності юридичних клінік в Україні, зокрема у контексті забезпечення доступу до правосуддя, розвитку системи безоплатної правової допомоги та впровадження медіації як альтернативного способу вирішення спорів.

Визначено, що ефективність діяльності юридичної клініки значною мірою залежить від рівня інтеграції теоретичної підготовки здобувачів освіти з практичною діяльністю, що